

ΚΑΤΙ ΜΑΣ ΚΡΥΒΟΥΝ

**Η τύχη δεν έχει θέση εδώ
(από τον πρόλογο του «Η παγκόσμια
συνωμοσία» του William Guy Carr)**

Ο Μακιαβέλλι αναφέρει κάπου ότι *όπου ξέρουν λίγα, υποψιάζονται πολλά*. Δεν θα μπορούσε να βρεθεί πιο ταιριαστή φράση που να αποτυπώνει τόσο γλαφυρά την επιλογή ενός μεγάλου μέρους της ελληνικής (και όχι μόνο) κοινωνίας να διαχειριστεί την πρωτόγνωρη κατάσταση της πανδημίας του κορονοϊού (και τις επιπτώσεις που αυτή έφερε σε οικονομικό, κοινωνικό και ψυχολογικό επίπεδο) ψάχνοντας να βρει τις αιτίες για αυτήν σε κάθε πιθανό ή απίθανο σενάριο που ήταν εμποτισμένο με αρκετές δόσεις φαντασίας, καχυποψίας και υπερβολής. Έτσι, ο κορονοϊός «γεννήθηκε» σε ατύχημα σε κινέζικο εργαστήριο¹, διέρρευσε με σκοπό να εξυπηρετήσει συγκεκριμένα οικονομικά συμφέροντα², διασπείρεται ευκολότερα μέσω των δικτύων κεραιών 5G³, χρησιμοποιείται ως όχημα για την εφαρμογή σχεδίου μαζικής θανάτωσης του πληθυσμού μέσω του εξαναγκαστικού εμβολιασμού⁴ (ή «πλατφόρμες γενετικής

1. «Πρώην επικεφαλής M16: Ο κορονοϊός ήταν “ατύχημα” κινεζικού εργαστηρίου», Έθνος, 04/06/2020.

2. «Έρευνα Pulse: Οι μισοί Έλληνες πιστεύουν ότι ο νέος κορωνοϊός κατασκευάστηκε», naftemporiki.gr, 14/04/2020.

3. «Κορωνοϊός και 5G: Η θεωρία συνωμοσίας που “τρελαίνει” τη Βρετανία», naftemporiki.gr, 05/04/2020.

4. «Αντίστροφη μέτρηση χρόνου για το υποχρεωτικό εμβόλιο. Στην Ελλάδα το “δηλητήριο” της αμαρτωλής Pfizer από τους σύγχρονους Μένγκελε. Πρώτοι “μελλοθάνατοι” ηλικιωμένοι και ευπαθείς ομάδες. Εβραίος κτηνίατρος θα μας μπήξει τη βελόνα. Εφιαλτικές προσαγωγές σε “θαλάμους-στρατόπεδα” σαν τα κοπάδια», πρωτοσέλιδο της εφημερίδας Μακελειό, 10/06/2020. Είναι εντυπωσιακό το πώς ένα εξώφυλλο ταυτόχρονα καταφέρνει τόσο να συσχετίζει τον εμβολιασμό στη συγκεκριμένη συγκυρία με το ολοκαύτωμα (σχετικοποιώντας το), όσο και να στοχοποιεί τους Εβραίους (μέσω του διευθυντή της Pfizer, Μπουρλά) ως υπαίτιους για όλα τα δεινά του εμβολίου παρουσιάζοντάς τους ως σύγχρονους ναζί. Φυσικά, βλέπουμε ότι η υπεράσπιση του ελληνικού, «καθαρού» DNA από τις εξωγενείς παρεμβάσεις σε αυτό (είτε αυτό αφορά το εμβόλιο με τεχνολογία mRNA, είτε αφορά τους μετανάστες και τις μετανάστριες που περνάνε τα σύνορα), μπορεί να ενέχει την κατασκευή και την ανάγκη εξό-

τροποποίησης των κυττάρων»⁵ όπως τον ονομάζουν κάποιοι) ή *μπορεί να μην υπάρχει καν* -να αποτελεί απλά ένα σατανικό σχέδιο, μία σκοτεινή συνωμοσία (των φαρμακοβιομηχανιών; Των εταιρειών που βασίζονται στο ηλεκτρονικό εμπόριο; Των τεχνολογιών αυτοματοποίησης; Των κρατών που θέλουν να ξεφορτωθούν τον πλεονάζοντα πληθυσμό για να ελαφρύνουν τα ασφαλιστικά τους ταμεία; Οι υποψήφιοι μπορεί να είναι πολλοί...) που σκηνοθέτησε εκατομμύρια θανάτους και εφηύρε τη φιγούρα του «ασυμπτωματικού φορέα» μόνο και μόνο για να επιβάλει ευκολότερα αυτήν την περίφημη «νέα τάξη πραγμάτων» που ζούμε σήμερα. Σε προγενέστερες δεκαετίες, τέτοιου είδους απόψεις θα περιορίζονταν στο να αποτελέσουν κομμάτι των «αξιοπερίεργων» του μαγικού κόσμου του κυβερνοχώρου ή το πολύ-πολύ να κοσμούσαν τίτλους περιθωριακών φυλλάδων τύπου Ελεύθερη Ώρα. Σε κάθε περίπτωση δεν θα αντιμετωπιζόνταν ως κάτι παραπάνω από γραφικές αφηγήσεις με σκοπό τον φτηνό εντυπωσιασμό. Εν έτει 2021, όμως, έχουν μεσολαμβάνσει διάφορα πράγματα: τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και η ευρεία χρήση τους έχουν δώσει τη δυνατότητα σε τέτοιες αντιλήψεις να απωλέσουν την περιθωριακότητά τους, να διαχέονται εύκολα κι αβίαστα και (σ' ένα δεύτερο, σημαντικότερο επίπεδο) να καταφέρνουν να λειτουργούν και ως συγκροτητικοί/οργανωτικοί ιστοί για ένα κομμάτι του πληθυσμού: πρωτοκλασάτα πολιτικά στελέχη έχουν καταφέρει να κάνουν καριέρα προωθώντας ακριβώς μία τέτοια ατζέντα, νομιμοποιώντας την ακόμα περισσότερο κοινωνικά και συσπειρώνοντας και το ανάλογο ακροατήριο: τέλος (κι αυτό που μας ενδιαφέρει περισσότερο), ένα μέρος των παλιότερων πολιτικών διαμεσολαβήσεων έχουν δώσει τη θέση τους σε νέους τρόπους κινητοποίησης και εμφάνισης στον δημόσιο χώρο -ένα συμπέρασμα στο οποίο είχαμε οδηγηθεί ήδη από τη χρονιά των μακεδονικών συλλαλητηρίων, των φασιστοεπιτροπών κλπ. Ως εκ τούτου, όταν απόψεις σαν τις παραπάνω δεν περιορίζονται σε μία απλή δημοσιογραφική/βιβλιογραφική επίδειξη, αλλά προσπαθούν να λειτουργήσουν και ως αντικυβερνητικός/αντικαθεστωτικός λόγος, τότε η απόσταση μεταξύ της ψηφιακής αγανάκτησης και της πραγματικής κίνησης στον δρόμο, όλο και μειώνεται. Και τότε μάλλον πρέπει να ξαναδείς το όλο θέμα με περισσότερη προσοχή και λιγότερη αφέλεια.

I. Η κοινωνική αντιδραστικότητα

Γενικότερα, αναγνωρίζουμε ότι η μαζική παραμόρφωση της πραγματικότητας και η μετατροπή της σε συνωμοσία δεν αποτελεί ένα φαινόμενο που προκύπτει αποκλειστικά στη σύγχρονη εποχή. Οι κατηγορίες προς λεπρούς και Εβραίους στα μέσα του μεσαίωνα, η αντιμετώπιση των Εβραίων μετά τη Γαλλική Επανάσταση, οι αντιλήψεις για την προέλευση της ασθένειας στις ταραχές της Χολέρας στις πρώτες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα, η διεθνής δημοφιλία του βιβλίου «Τα πρωτόκολλα των σοφών της Σιών» στον μεσοπόλεμο, ο αντισημιτισμός που εκφράστηκε σε χώρες του λεγόμενου ανατολικού μπλοκ κατά τη διάρκεια ύπαρξης της Σοβιετικής Ένωσης είναι συμβάντα που δείχνουν, τόσο την ιστορικότητα αυτών των φαινομένων όσο και τη σχέση ταύτισης που έχουν με τον αντισημιτισμό στο σύνολό του. Η επανεμφάνιση των Εβραίων σε τέτοιου είδους (φαινομενικά άσχετες μεταξύ τους) θεωρήσεις κάνει διαρκώς επίκαιρο το ερώτημα του αντισημιτισμού ως δομικού τους στοιχείου. Στο συγκεκριμένο κείμενο, όμως, επιλέγουμε να εστιάσουμε στους πρόσφατους

ντως του «παρασιτικού άλλου». Κάτι τέτοιο λειτουργεί ως εστία συσπείρωσης της εθνικής ενότητας γύρω από την αυτοδιάθεση του σώματος της ελληνικότητας και συχνά συνδυάζεται με αντισημιτικές θέσεις.

5. Από αφίσα που κυκλοφόρησε τον Δεκέμβριο του '20 με υπογραφή «Αυτόνομοι». Στην προκειμένη, το ζήτημα δεν είναι η επιστημονική εγκυρότητα μιας ιατρικής ορολογίας, αλλά το πού επιλέγεις να εγγραφείς κοινωνικά και πολιτικά όταν κυκλοφορείς μία αφίσα που με τεράστια γράμματα δηλώνει ότι «δεν είναι εμβόλια, αλλά πλατφόρμες γενετικής τροποποίησης των κυττάρων», αφήνοντας το υπόλοιπο της επιχειρηματολογίας σου στη διακριτική ευχέρεια των αναγνωστών που θα κάνουν τον κόπο ν' ασχοληθούν με τα ψιλά γράμματα ή με την ασταμάτητη αποδελτίωση του ηλεκτρονικού κι έντυπου τύπου...

λόγους εμφάνισης τέτοιων φαινομένων και ρητορικών στην ελληνική πραγματικότητα.

Έτσι, σ' αντίθεση με ό,τι συνέβη στις ΗΠΑ ή τη Γερμανία, όπου μία τέτοιου είδους κοινωνική δυσαρέσκεια κατάφερε να εκφραστεί με πολύ πιο μαζικούς και συγκρουσιακούς όρους στον δρόμο, κάτι τέτοιο δεν συνέβη εδώ. Ενδεχομένως μία εξήγηση γι' αυτό είναι ότι εντός του «συντηρητικού» ακροατηρίου υπήρξε ένα άτυπο «σχίσμα» μεταξύ ενός πιο ριζοσπαστικού κομματιού που ήθελε να διαχωριστεί από οποιαδήποτε αναφορά ή πρόσδεση στη θεσμική εξουσία κι ενός άλλου που ικανοποιούνταν μέσω της αστυνομικής ρύθμισης της ζωής όπως αυτή εφαρμόστηκε από την έναρξη του lockdown. Όπως και να έχει, η ανάλυση που ακολουθεί δεν έχει σκοπό να μεγεθύνει το συγκεκριμένο φαινόμενο για να επιβεβαιώσει κάποιου είδους ιδεολογικό σχήμα, γι' αυτό κι έχουμε συναίσθηση των (ποσοτικών, έστω) δυνατοτήτων αυτού που περιγράφουμε. Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι, να συλλάβουμε την ενδεχόμενη ποιοτική του αναβάθμιση, ώστε να μπορούμε να το αντιμετωπίσουμε καλύτερα τη στιγμή που το μέγεθος και η δυναμική του θα είναι διαφορετικού επιπέδου.

Ήδη από το πρώτο κύμα της πανδημίας υπήρξαν προσπάθειες να μετουσιωθούν τέτοιες ιδέες σε πράξεις στον δρόμο. Πιο συγκεκριμένα, στις 15 Μαΐου 2020 υπήρξε πανελλαδικό κάλεσμα για όλους τους «Ελληνες πατριώτες» να διαμαρτυρηθούν με θέματα (μεταξύ άλλων): την αναγκαστική χρήση масκών, τον καταναγκαστικό εμβολιασμό, την επιβολή τοποθέτησης κβαντικού τατουάζ στο σώμα μέσω του εμβολίου, την τοποθέτηση κεραιών 5G, την αποσιώπηση πραγματικών γεγονότων σε σχέση με τον κορονοϊό και την καραντίνα, τις συνεχείς εισροές λαθραίων μεταναστών κλπ⁶. Λίγους μήνες αργότερα, ξανά σε διάφορες πόλεις της χώρας, υπήρξαν συγκεντρώσεις ενάντια στη χρήση μάσκας στα σχολεία (χωρίς εθνικιστικό χρώμα στο διαδικτυακό κάλεσμα αυτή τη φορά, αλλά με μπόλικες γαλανόλευκες και εικόνες της Παναγίας στα χέρια των παρευρισκομένων), στις οποίες υπήρχαν πανό με συνθήματα όπως «ΟΧΙ στα υποχρεωτικά εμβόλια, μάσκες και τεστ!», κάπκαν ή ποδοπατήθηκαν με τελετουργικό τρόπο μάσκες, ενώ υπήρξαν και παρευρισκόμενοι που μ' έναν ευφάνταστο τρόπο διαδήλωναν φορώντας ιατρικές μάσκες πάνω από μάσκες προβάτων⁷. Λίγες εβδομάδες πιο μετά, με την έναρξη της σχολικής χρονιάς, ένα κύμα καταλήψεων σάρωσε τη χώρα. Ενώ είναι αλήθεια ότι τα ΜΜΕ γιγάντωσαν την εικόνα των «αντιδραστικών» καταλήψεων με σαφή στόχο να αποπολιτικοποιήσουν τις σχολικές κινητοποιήσεις *συνολικά* ώστε να στρωθεί το έδαφος της μηντιακής, κρατικής και γονεϊκής καταστολής τους, δεν έλειψαν και παραδείγματα καταλήψεων στα οποία κυριαρχούσαν πανό και αιτήματα που εναντιώνονταν στις μάσκες, τα εμβόλια και τα τεστ, παραπέμποντας άμεσα στον λόγο των συγκεντρώσεων που αναφέραμε πιο πάνω. Με την έναρξη του 2^{ου} lockdown, και καθ' όλη τη διάρκειά του, δεν έλειψαν τα διαδικτυακά μηνύματα που καλούσαν σε διαμαρτυρία ενάντια στη συνθήκη της καραντίνας, με κάποια από αυτά όντως να καταλήγουν σε συγκεντρώσεις που περιελάμβαναν και μικροεπεισόδια με την αστυνομία -όπως συνέβη στη Θεσσαλονίκη για παράδειγμα⁸. Τέλος, στην ίδια πόλη, λίγο καιρό αργότερα, έκαναν την εμφάνισή τους και αφισάκια-κείμενα με κεντρικό σύνθημα: «δεν θα κάνω το εμβόλιο για τον Covid19»⁹.

6. Ολόκληρο το κάλεσμα μπορεί να βρεθεί εδώ: <https://www.elora.gr/portal/arxeio/5415-tha-symveit-15-maiou-taftoxrona-se-oles-tis-megales-poleis-tis-elladas>. Την ίδια μέρα στη Θεσσαλονίκη υπήρξε αντισυγκέντρωση, δημόσια καλεσμένη από την κατάληψη Φάμπρικα Υφανέτ.

7. «Συγκεντρώσεις κατά της μάσκας στα σχολεία σε όλη την Ελλάδα», Τα Νέα, 06/09/2020 και «Συγκεντρώσεις σε πόλεις της Ελλάδας κατά της χρήσης μάσκας στα σχολεία», parallaximag.gr, 06/09/2020.

8. «Ένταση στη συγκέντρωση κατά του lockdown στη Θεσσαλονίκη», sputniknews.gr, 02/11/2020.

9. Πιο συγκεκριμένα, ολόκληρο το κείμενο της αφίσας: «Μέσα σε 8 μήνες: ανακαλύφθηκε νέος ιός, βρέθηκε εμβόλιο, μπήκε στην παραγωγή, είχαν έτοιμα ψυγεία, μοιράστηκε σε όλο τον κόσμο, έγινε υποχρε-

Μελετώντας τα χαρακτηριστικά των παραπάνω κινητοποιήσεων (τη συνθηματολογία τους, τη μεθοδολογία που ακολουθούν οι διοργανωτές τους, τον τρόπο συγκρότησης κλπ), μπορούμε να οδηγηθούμε σε κάποιες πρώτες, βασικές διαπιστώσεις: μία πρώτη τέτοια είναι η σημασία που έχουν (για άλλη μία φορά) οι κοινότητες του *έθνους* και της *θρησκείας* ως εκείνοι οι *τόποι καταφυγής* που υπόσχονται σταθερότητα και δίνουν μια αίσθηση προστασίας και ανάκτησης του ατομικού/συλλογικού ελέγχου, όταν όλες οι άλλες ισχυρές συμβολικές ή υλικές αναφορές (η πατρική στοργή του κράτους, οι προνοιακές του πολιτικές κλπ) δείχνουν να καταρρέουν. Η επίκληση της πατρίδας και της ορθοδοξίας¹⁰, το γαλανόλευκο φόντο των καλεσμάτων¹¹ και οι προτροπές για εθνικό ξεσηκωμό¹² σχεδόν εμμονικά προσπαθούν να χτίσουν αυτό το φαντασιακό που θα καταφέρει ν' αναμετρηθεί μ' έναν αόρατο εχθρό αυτή τη φορά: οι καταβολές ή η προέλευσή του μπορεί να παραμένουν σκιώδεις, αλλά οι σκοποί του μοιάζουν ξεκάθαροι: η επιβούλευση της ακεραιότητας της Ελλάδας, η παρεμπόδιση των θρησκευτικών τελετουργικών της, ο οικονομικός στραγγαλισμός των πιο κερδοφόρων τομέων της, η υποταγή και πειθάρχηση ενός «φύσει» αδούλωτου λαού.

Ένα δεύτερο κοινό χαρακτηριστικό αποτελεί ο *αδιαμεσολάβητος χαρακτήρας* της οργάνωσης κι εμφάνισής τους. Πριν αρκετά χρόνια, το 2012, είχε κυκλοφορήσει ένα βιβλίο¹³ το οποίο καταπιανόταν με το (πρωτοεμφανιζόμενο, τότε) φαινόμενο των ρατσιστικών επιτροπών κατοίκων της Αθήνας (Αγ. Παντελεήμονας κλπ). Εκεί, λοιπόν, μπορεί κανείς να παρακολουθήσει την πορεία τέτοιων ομαδοποιήσεων από την εμβρυακή τους μορφή ακόμα, κι αυτό που έχει ξεχωριστό ενδιαφέρον και αξίζει να συγκρατηθεί είναι η συνεχής προσπάθειά τους για αναζήτηση πολιτικής ηγεσίας, θεσμικής εκπροσώπησης και κάποιας επίσημης αναγνώρισης. Είναι εντυπωσιακό ότι μέσα στα καταγεγραμμένα πρακτικά από παρεμβάσεις σε δημοτικά συμβούλια και εκκλήσεις σε δημάρχους για ανάληψη δράσης, υπάρχει η περίφημη φράση: «εμείς βασικά θέλουμε να μας οργανώσετε», ειπωμένη από κάτοικο προς δήμαρχο, ενώ σε άλλη περίπτωση, κι ενώ η δημοτική αρχή σχεδόν *προτρέπει* τους κατοίκους να αναλάβουν δράση μόνοι τους, αυτοί επιμένουν πως... πρέπει «να το οργανώσει ο δήμος!». Βλέπουμε, δηλαδή, ότι τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή υπήρχε μία έλλειψη αντίληψης συλλογικής έκφρασης των ατομικών συμφερόντων εκείνων των υποκειμένων: έλλειψη που προσπαθούσε ν' αντισταθμιστεί με την ανάμειξη συγκεκριμένων θεσμικών φορέων που θ' αναλάμβαναν δράση, θα φαίνονταν αντάξιοι των υποσχέσεων και της θέσης τους, θα ενεργοποιούσαν τα δικά τους δίκτυα με τα ανώτερα κλιμάκια εξουσίας, θα αποτελούσαν, τέλος πάντων, αυτόν τον απαραίτητο διαμεσολαβητικό κρίκο στην αλυσίδα που χρειαζόταν ο διάχυτος κοινωνικός ρατσισμός ώστε να πάρει οργανωμένη

ωτικό-εκβιαστικό. Την ίδια στιγμή που: δεν θωρακίζουν το σύστημα υγείας, κάνουν αυθαίρετη καταγραφή θανάτων-κρουσμάτων, εργαλειοποιούν πολιτικά την κατάσταση, φιμώνουν κάθε αντίθετη άποψη, εφαρμόζουν μέτρα τα οποία δεν τηρούν ούτε οι ίδιοι, δεν προωθούν υπαρκτές φαρμακευτικές αγωγές» («Θεσσαλονίκη: Αφίσες και φυλλάδια κατά του εμβολίου για τον κοροναϊό», Τα Νέα, 29/12/2020).

10. Όλοι μαζί *ας γίνουμε μια φορά γροθιά, για τα παιδιά μας, για την πατρίδα μας, για την θρησκεία μας. [...] Η Παναγιά και ο τριαδικός θεός να είναι πάντα μαζί σας* (από διαδικτυακό κάλεσμα για συγκέντρωση στις 27 Νοέμβρη του 2020). Πηγή: «Κορονοϊός: Αρνητές καλούν σε συγκέντρωση και προκαλούν την κοινή λογική!», Βήμα Press, 25/11/2020.

11. Σ' ένα video που καλούσε σε συγκέντρωση στον Λευκό Πύργο στις 6 Γενάρη του '21, μπορεί κανείς να θαυμάσει κρεμάλες δίπλα σε γαλανόλευκες σημαίες και με background τον εθνικό ύμνο να διαβάσει συνθήματα όπως «ΣΑΣ ΚΑΤΑΛΑΒΑΜΕ», «Τέρμα στην ατζέντα του ψευτο-ιού!» κλπ. («Θεσσαλονίκη: Αρνητές της πανδημίας σχεδιάζουν συγκέντρωση σήμερα στον Λευκό Πύργο», seleo.gr, 06/01/2021).

12. Τρικάρια που πετάχτηκαν στην Αλεξανδρούπολη, γράφανε: *Ξύπνα... Έλληνα... παραμύθια σου πουλάνε... ζήτη αποδείξεις για τον κορωνοϊό [sic]... απάτη τρισεκατομμυρίων [sic]... Ξύπνα και χτύπα* (από το δελτίο ειδήσεων της Δέλτα Τηλεόρασης στις 28/10/2020).

13. Autonome Antifa «*Επιτροπές κατοίκων: κατάδυση στο μέλλον του ελληνικού φασισμού*» (2012).

μορφή και από τα λόγια να περάσει στις πράξεις.

Το φαινόμενο των φασιστοεπιτροπών, ωστόσο, όπως και κάθε άλλο κοινωνικό συμβάν είναι ένα φαινόμενο *ιστορικό*, δηλαδή καθορισμένο κάθε φορά από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της εποχής του¹⁴, προϊόν μιας συγκεκριμένης περιόδου που διαφοροποιείται από τις παρελθούσες τόσο ως προς την καθολικότητα όσο και ως προς τα επιμέρους στοιχεία της. Έτσι, εν έτει 2021, κι αφού υπάρχει η όλη εμπειρία των τελευταίων χρόνων με μακεδονικά συλλαλητήρια, εθνικιστικές μαθητικές καταλήψεις, φασιστοεπιτροπές ενάντια στις δομές φιλοξενίας μεταναστών, ρατσιστικές ομάδες κρούσης στα νησιά κλπ, δεν μπορούμε ακόμα να τρέφουμε την αυταπάτη ότι το υποκείμενο αυτό υπολείπεται της ικανότητας να αυτοοργανώνει την κίνησή του -ακόμα και σε συγκρουσιακό βαθμό κάποιες φορές με τους εκάστοτε φορείς εξουσίας. Για να το πούμε αλλιώς, ο κόσμος που τους τελευταίους μήνες επιχείρησε να βγει στους δρόμους με τα περιεχόμενα που προαναφέραμε, δεν περίμενε κάποιο Βελόπουλο να τον οργανώσει -τον είχε ξεπεράσει και δεν τον είχε ανάγκη. Συνεπώς, βλέπουμε σ' αυτό το σημείο μία σύνδεση μεταξύ των αντιδραστικών κινητοποιήσεων επί κορονοϊού και όλων των εθνικιστικών/ακροδεξιών παραδειγμάτων των τελευταίων χρόνων που προαναφέραμε. Γιατί ένα εύλογο ερώτημα που θα μπορούσε να έχει κανείς είναι το εξής: γιατί ένα (μειοψηφικό) κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας επέλεξε να βγει στους δρόμους εν μέσω κορονοϊού με *αυτούς* τους συγκεκριμένους όρους (όρους εθνικής ενότητας, πρόσδεσης στη θρησκεία, εναντίωσης σ' ένα μυστηριώδη εχθρό, καταγγελίας του πολιτικού προσωπικού ως «προδότες» και κατώτερους των περιστάσεων) και όχι άλλους; Γιατί δεν βγήκε μπροστά πχ με μία προλεταριακή ταυτότητα που να παλεύει για λιγότερους θανάτους προλετάρων, στοχοποιώντας άμεσα μία κρατική πολιτική που συνεχίζει να υποβαθμίζει τον τομέα της υγείας, να αδιαφορεί για τις συνθήκες που επικρατούν στα ΜΜΜ, να κρατά εργασιακούς χώρους σε λειτουργία δίχως μέτρα προφύλαξης των εργαζομένων και να λανσάρει αποκλειστικά αστυνομικά και πειθαρχικά μέτρα¹⁵; Υποστηρίζουμε ότι ένα κομμάτι της απάντησης κρύβεται ακριβώς στις συνθήκες που διαμορφώθηκαν κοινωνικά τα προηγούμενα χρόνια. Γυρίζοντας λίγο πίσω, γράφαμε το 2019:

Οι φασίστες σωστά ανέγνωσαν ότι για πρώτη φορά είχαν την κοινωνική νομιμοποίηση να διαδηλώνουν και να συγκρούονται, ψάξανε κοινωνικές διεξόδους, συγκρότησαν

14. Απαραίτητη διευκρίνιση σ' αυτό το σημείο: όταν λέμε ότι τα γεγονότα καθορίζονται από τα χαρακτηριστικά της εποχής τους, δεν εννοούμε ότι η ιστορία κινείται μόνο από κάποιους εξωτερικούς, αντικειμενικούς παράγοντες. Αντιθέτως, κινείται και από την ανθρώπινη βούληση, αφού την ιστορία δεν την υφιστάμεθα μόνο, αλλά και την κάνουμε. Όσο είμαστε «αντικείμενα» που επηρεάζονται από τις συνθήκες που βρίσκουμε, άλλο τόσο είμαστε και υποκείμενα που τις μετασχηματίζουν σε κάτι διαφορετικό. Ειδάλλως, όλα θα γίνονταν αυτόματα και δεν θα είχαμε παρά να καθίσουμε και να περιμένουμε να τελεστούν οι κοινωνικές αλλαγές, με την ίδια έννοια που κάθε νύχτα περιμένουμε να ξημερώσει. Τα κοινωνικά φαινόμενα, όμως, δεν είναι φυσικά φαινόμενα για να τελούνται αυτομάτως -προϋποθέτουν και την ενεργή συμμετοχή των ανθρώπων. Άλλωστε, όπως είχε γράψει και η Ρόζα αντιστρέφοντας τον Κάρολο, «μπορεί μεν οι άνθρωποι να μην κάνουν την ιστορία όπως ακριβώς τους αρέσει, αλλά *κάνουν την ιστορία τους*».

15. Είναι σαφές ότι κινητοποιήσεις με τέτοια περιεχόμενα *υπήρξαν*, είτε έξω από νοσοκομεία, είτε στα κέντρα των πόλεων κλπ. Αυτό που μάλλον έλειπε απ' όλες αυτές τις κινήσεις ήταν μια συνεκτικότητα και συνέπεια που θα κατόρθωνε να επιβάλει τα περιεχόμενά τους με κεντρικό τρόπο (με όρους κινήματος, για να το πούμε ξεκάθαρα). Αυτό οφείλεται, κατά τη γνώμη μας, τόσο στη μη υπέρβαση του θεσμικού συνδικαλισμού που οριοθέτησε τους όρους και τους τρόπους διαμαρτυρίας, όσο και στην υιοθέτηση λογικών τύπου «αυτή η κρίση μπορεί να ξεπεραστεί απλά με περισσότερο κοινωνικό κράτος». Η κριτική μας απέναντι στο κράτος ή την ιατρική δεν γίνεται να περιορίζεται απλά σε ζήτημα ποσότητας της πρόνοιας, αλλά οφείλει να στοχοποιεί και την ίδια τη φύση της λειτουργίας της κρατικής πρόνοιας, δηλαδή ότι ικανοποιεί ανθρώπινες ανάγκες, ενώ ταυτόχρονα πειθαρχεί και διαχειρίζεται την ύπαρξή τους. Έτσι, είναι απαραίτητο όταν διεκδικούμε για τις ανάγκες μας, να διατηρούμε ταυτόχρονα την κριτική μας στον τρόπο με τον οποίο το κράτος σπεύδει να τις ικανοποιήσει.

σχέσεις και επιχειρήσαν να τις διατηρήσουν, έχτισαν ένα δικό τους προηγούμενο, μία κοινωνική παρακαταθήκη με ανοιχτές προοπτικές για την εξέλιξή της με όρους κοινότητας στο μέλλον. Όλα αυτά ούτε προηγήθηκαν της 21ης Γενάρη, ούτε τη γέννησαν. Αντίθετα, ζυμώθηκαν κι αναπτύχθηκαν την περίοδο που ακολούθησε, στις εμπειρίες του «δρόμου» που ριζοσπαστικοποιούν τον κόσμο, ισχυροποιούν τους δεσμούς του και λειτουργούν, ως ένα βαθμό, και ως αυτοεπιβεβαίωση¹⁶.

Το παραπάνω απόσπασμα αναφέρεται στο υποκείμενο που βγήκε στην επιφάνεια με τα μακεδονικά συλλαλητήρια του 2018. Δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε εάν *τα ίδια ακριβώς άτομα* (με όρους φυσικής παρουσίας) ήταν που διαδήλωσαν κι επί κορονοϊού, αλλά γνωρίζουμε πολύ καλά τι *μεσολάβησε* αυτά τα δύο χρόνια: μεσολάβησε το φαινόμενο των φασιστοεπιτροπών στις πόλεις της επαρχίας στις οποίες επρόκειτο να λειτουργήσουν δομές φιλοξενίας μεταναστών· μεσολάβησαν τα μπλόκα και το ξύλο σε μετανάστες και εθελοντές ΜΚΟ στη Λέσβο· οι συγκρούσεις με τους μπάτσους στη Χίο· τέλος, τα γεγονότα του Έβρου, με πλήθος κόσμου να δηλώνει τη συμπαράστασή του (κάποιοι τη δείξανε κι από κοντά κιόλας) στις ένοπλες δυνάμεις που προστάτευαν τα ιερά και όσια της πατρίδας από τους αδίστακτους μετανάστες που ήθελαν να περάσουν στην Ευρώπη. Κάπως έτσι οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι όντως το μακεδονικό του 2018 αποτέλεσε μία τομή, λειτούργησε ως παράδειγμα και ήταν η μαγιά για όλα τα παραπάνω γεγονότα που εκτυλίχθηκαν τα επόμενα χρόνια. Τα χιλιόμετρα που μπορεί να χωρίζουν το ένα συμβάν από το άλλο δεν έχουν και τόση σημασία· οι εμπειρίες μεταφέρονται και ηλεκτρονικά, το κλίμα ενισχύεται (ή και κατασκευάζεται, κάποιες φορές) μηντιακά, το κοινωνικό βαρόμετρο τελικά καταλήγει να δείχνει όλο και πιο δεξιά, όλο και πιο συντηρητικά. Έτσι, δεν είναι τυχαίο που τα αντανακλαστικά που θα κυριαρχήσουν πρώτα σε μία στιγμή κρίσης (σε μία πανδημία, για παράδειγμα) είναι αυτά που έθεσαν και το συνολικό πλαίσιο συζήτησης όλο τον προηγούμενο καιρό, αυτά που διεκδίκησαν κοινωνική νομιμοποίηση με τη βία, αυτά που με ένταση επιχειρήσαν να επιβληθούν (άλλες φορές επιτυχημένα, άλλες όχι και τόσο, βρίσκοντας σημαντικές αντιστάσεις) στον δημόσιο διάλογο, αυτά που διαμόρφωσαν το συγκεκριμένο κλίμα ξеноφοβίας και άκρατου πατριωτισμού. Το ότι η συγκεκριμένη συνθήκη υγειονομικής κρίσης μπορεί με την πρώτη ματιά να φαίνεται άσχετη και ασύνδετη πολιτικά με όλα τα παραπάνω, δεν θα έπρεπε να μας μπερδέψει: δεν μιλάμε για πολιτικά προγράμματα στην προκειμένη, αλλά για *κοινωνικές συμπεριφορές*· συμπεριφορές που περιμένουν ένα έναυσμα ώστε να ξεδιπλωθούν κάθε φορά, κρατώντας αναλλοίωτο τον πυρήνα της συγκρότησής τους, τη στιγμή που ο εξωτερικός φλοιός μπορεί και προσαρμόζεται στην εκάστοτε συγκυρία και τα διακυβεύματα ή τις προκλήσεις που προκύπτουν από αυτήν. Συνεπώς, ας μην απορούμε πώς γίνεται ξαφνικά να εμφανίστηκαν τόσοι πολλοί «ανορθολογιστές» ή «ψεκασμένοι» γύρω μας, γιατί δεν είναι ούτε το ένα, ούτε το άλλο· είναι απλά προϊόντα (όσο και δημιουργοί) της εποχής τους, μιας εποχής κινηματικής ύφεσης, αγωνιστικής λειψυδρίας και ανόδου των εθνικών ιδεολογημάτων. Όπως δεν ήταν τυχαίο που, όταν πριν 15 χρόνια μια «περίεργη αρρώστια» είχε καταλάβει ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού και το έκανε για χρόνια να βρίσκεται στο προσκήνιο, αγωνιζόμενο άλλες φορές μέσα στα πανεπιστήμια, άλλοτε σε συνελεύσεις γειτονιάς, άλλοτε συμμετέχοντας σε εργατικούς αγώνες, απεργώντας ή ακόμα και παίρνοντας μέρος σε εξεγέρσεις, αυτό εμπνεόταν από την κάθε στιγμή ανυποταξίας και ήταν ικανό να διαδέχεται τη μία μορφή πάλης μετά την άλλη, επιχειρώντας κάθε φορά να ξεπεράσει προηγούμενα όρια, αλλά έχοντας πάντα στην καρδιά του μία επίμονη τάση αμφισβήτησης αυτού του κόσμου, έτσι και τώρα δεν είναι τυχαίο που η αντιδραστικότητα επιχειρεί μία αντίστοιχη άσκηση

16. Φάμπρικα Υφαντέ «*Θρέφοντας εθνικισμούς: μακεδονικό ζήτημα, συγκυρία και ένας κινηματικός απολογισμός*» (2019).

στη μονιμότητα.

As προχωρήσουμε, όμως, και στα επόμενα χαρακτηριστικά των πρόσφατων κινητοποιήσεων. Αν το έθνος και η θρησκεία αποτελούν το *πλαίσιο* έκφρασής τους, και η μη-διαμεσολάβηση τον *τρόπο*, μένει να εισχωρήσουμε λίγο βαθύτερα στο ίδιο το *περιεχόμενο* των κινητοποιήσεων, στον λόγο που εξέφρασαν αυτά τα υποκείμενα. Πάνω σε ποιές αρχές, σε ποιές βάσεις μοιάζει να δομείται αυτός ο λόγος;

Ένα βασικό χαρακτηριστικό είναι η *άρνηση της ενδεχομενικότητας*, δηλαδή η παραδοχή ότι *τίποτα δεν συμβαίνει τυχαία*. Μπορεί φαινομενικά μία τέτοια προσέγγιση να μοιάζει ως μία προσπάθεια απαγκίστρωσης από μοιρολατρικές αντιλήψεις που θέλουν τα πάντα προκαθορισμένα από τον θεό, το πεπρωμένο κλη και τον άνθρωπο έρμαιο της τύχης ή των συγκυριών, ωστόσο κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει στην πραγματικότητα: αντιθέτως, τη θέση του θεού ή του ανώτερου όντος που αποφασίζει ερήμην μας, απλά έχουν πάρει άλλες *αόρατες δυνάμεις*¹⁷: δυνάμεις που μπορούν και κινούν τα νήματα μέσα από κάποια μακρινά και σκοτεινά κέντρα, κάνοντας όλα τα κοινωνικά-πολιτικά (ακόμα και φυσικά...) φαινόμενα να είναι τελικά αποτελέσματα κρυφών προθέσεων, κομμάτια ενός προϋπάρχοντος σχεδίου. Έτσι, ο αποκλεισμός της τυχαιότητας δεν συνεπάγεται μία στροφή προς τις δυνατότητες του ανθρώπου ως δρων υποκείμενο μέσα στις ανταγωνιστικές σχέσεις, αλλά προς τις (παντοδύναμες κι απεριόριστες) δυνατότητες που κατέχει ένα μεμονωμένο άτομο ή ομάδα ατόμων που απεργάζονται και επινοούν (στη λογική ενός οργανωμένου σχεδίου) τις παγκόσμιες εξελίξεις. Το ποιός ή ποιοι είναι αυτοί οι σκοτεινοί υποκινητές, είναι εύκολο να βρεθεί: όσοι επωφελούνται του εκάστοτε γεγονότος.

Προς αποφυγή παρεξηγήσεων, δεν προκρίνουμε έναν τρόπο σκέψης που θέλει τα κοινωνικά φαινόμενα να συμβαίνουν σ' ένα ιστορικό κενό. Αντίθετα, από τη στιγμή που αυτός ο κόσμος εδράζεται στις καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής, αυτές αναπόφευκτα θα επιδράσουν πάνω σε γεγονότα όπως μία πανδημία, για παράδειγμα. Η *διαχείριση* τέτοιων κρίσεων όντως θα προστατέψει κάποιους ενώ κάποιους άλλους θα τους στείλει στα αζήτητα, θα ενισχύσει συγκεκριμένους οικονομικούς τομείς και θα καταστρέψει άλλους κοκ. Μέσα σ' αυτή τη συνθήκη, το να ισχυρίζεσαι ότι κάποιοι θα βγουν κερδισμένοι απ' την όλη ιστορία, δεν είναι ψέμα: το πρόβλημα ξεκινά όταν συγχέεις τη διαχείριση με την ίδια την *ενορχήστρωση*¹⁸.

Αυτό το λεπτό σημείο είναι που δίνει στις αντιλήψεις που μελετάμε ένα επιπλέον χαρακτηριστικό: αυτές θα βασίζονται *κατά ένα μέρος τους* στην αλήθεια. Η επιχειρηματολογία

17. Αλήθεια, μήπως κάτι παρόμοιο θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε γενικά για τον ντετερμινιστικό τρόπο προσέγγισης της ιστορίας; Ως γνωστόν, αυτό που σιχαίνεται ο ντετερμινισμός είναι το στοιχείο του απρόβλεπτου -ιδίως όταν αυτό προέρχεται από την ιστορική κίνηση που διατρέχει τις ανθρώπινες κοινωνίες. Μήπως τελικά αυτή η εμμονή στη νομοτέλεια και σε μία θεώρηση που θέλει τα πάντα να είναι προδιαγεγραμμένα λόγω προγενέστερων αιτιών, απλά αντικατέστησε τις *επουράνιες* δυνάμεις που διαφέντευαν τον άνθρωπο με τις αντίστοιχες *παραγωγικές* και τους ασάλινους νόμους της οικονομίας που τις συνοδεύουν;

18. Άλλη μία απαραίτητη διευκρίνιση: είναι άλλο πράγμα η *ενορχήστρωση* ή «δημιουργία» πανδημιών βάσει ενός οργανωμένου σχεδίου, κι άλλο πράγμα το ν' αναγνωρίζουμε ότι αυτές είναι παράγωγα του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Όπως γράφαμε και πριν ένα χρόνο: *Η ύπαρξη, μετάδοση και επικινδυνότητα διάφορων ιών που αναδύονται ανά κάποια χρόνια, δεν αποτελούν εξωτερικότητες σε σχέση με τον τρόπο που ζούμε και παράγουμε/αναπαραγόμαστε. Αντιθέτως, υπάρχουν στον πυρήνα του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Η ανάδυση ιών και η αντιμετώπισή τους είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ανθρώπινη παρέμβαση στη φύση, την καταστροφή της, τη συσσώρευση πόρων και ανθρώπων σε φυσικά περιβάλλοντα που ήδη έχουν αλλοιωθεί* (Φάμπρικα Υφανέτ «Σκέψεις για μια κοινωνική επιδημία και τη διαχείρισή της από το κράτος», 2020).

τους εκκινεί από το αληθοφανές, βασίζεται σ' αυτό και το χρησιμοποιεί επιλεκτικά ώστε να καταλήξει σ' ένα συμπέρασμα ήδη προαποφασισμένο και πρακτικά ανυπόστατο. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι κανένας από αυτούς τους ισχυρισμούς δεν αναπτύσσεται πάνω σε μία εξ' ολοκλήρου επινοημένη μυθοπλασία, δηλαδή μέσα σ' ένα περιβάλλον εντελώς αστήρικτο και απαλλαγμένο από κάθε επαφή με την ιστορική πραγματικότητα. Αντίθετα, θα μπορεί, περισσότερο ή λιγότερο, να συσχετιστεί με πλευρές συγκεκριμένων, επαληθεύσιμων ή ευρύτερα κατανοητών ιστορικών δεδομένων. Ένα κλασικό ιστορικό παράδειγμα αποτελεί η αντιμετώπιση των Εβραίων μετά τη Γαλλική Επανάσταση. Εφόσον το 1791 έφερε τη λεγόμενη χειραφέτησή τους και την άρση των περιοριστικών μέτρων που ίσχυαν εις βάρος τους¹⁹, αυτό ήταν αρκετό ώστε να εξαπλωθούν τα σενάρια που τους ήθελαν *οργανωτές* της επανάστασης -μόνο και μόνο επειδή επωφελήθηκαν από αυτήν· με τα γνωστά αποτελέσματα της ενίσχυσης του αντισημιτισμού πάνω σε μία νέα βάση, πιο διευρυμένη από την πρότερη θρησκευτική της διάσταση κλπ²⁰. Έτσι και σήμερα, εάν μέσα σ' όλη αυτή την ειδική συνθήκη του κορονοϊού που για ένα μεγάλο μέρος του κεφαλαίου σήμαινε μόνο συσσώρευση χρεών ή και χρεοκοπία, συγκεκριμένοι τομείς (πχ online υπηρεσίες) καταφέρνουν να ακμάζουν ή και να γεννιούνται εκ του μηδενός, τι πιο «λογικό» από το να θεωρηθούν ως οι βασικοί ύποπτοι ενός κρυφού σχεδιασμού; Μάλιστα, αξίζει να σημειωθεί ότι οι «συνήθεις ύποπτοι» είναι δύο ειδών: από τη μία οι κάθε είδους (παρεκκλίνουσες, ανατρεπτικές κλπ) *μειονότητες*, από την άλλη οι *κυρίαρχες ελίτ*. Από τη μία, οι μετανάστες που επιβουλεύονται την πατρίδα μας και θα μας φέρουν εισαγόμενο τον κορονοϊό από τον Έβρο (τελικά τους προλάβανε Έλληνες τουρίστες και χριστιανοί που γύρισαν από τις διακοπές τους), από την άλλη αυτοί που κατέχουν την εξουσία και θέλουν να την εδραιώσουν παίρνοντας και τις τελευταίες ατομικές ελευθερίες που μας έχουν απομείνει. Και στις δύο περιπτώσεις, αυτό που προωθείται είναι το μανιχαϊστικό δίπολο των «καλών» και των «κακών» («εμείς» και «αυτοί»), δηλαδή μία αστυνομική αντίληψη της ιστορίας που συλλαμβάνει την πραγματικότητα ως αποτέλεσμα καλών ή κακών ατομικών δράσεων, θαυμάτων και καταστροφών²¹.

Προχωρώντας, αν λάβουμε υπόψη ότι μία αγαπημένη ρήση όσων αρέσκονται να ερμηνεύουν τον κόσμο γύρω τους κατ' αυτόν τον τρόπο, είναι η γνωστή «τα φαινόμενα απαιτούν», μπορούμε να καταλάβουμε πόση γοητεία ασκεί και το στοιχείο της *αποκάλυψης*, του ισχυρισμού ότι *τίποτα δεν είναι έτσι όπως φαίνεται να είναι*. Εφόσον το μεγαλύτερο όπλο

19. Στην πραγματικότητα, ο εβραϊκός πληθυσμός θα λέγαμε ότι ποτέ δεν σταμάτησε να δέχεται επιθέσεις και διωγμούς. Ο αντισημιτισμός άλλωστε που παρουσιάζει τους Εβραίους ως υλοποιητές συνωμοσιών, υπάρχει σε διαφορετικές μορφές από τον μεσαίωνα μέχρι και σήμερα. Αξίζει να αναφέρουμε ότι τη μέρα που ψηφίστηκε η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη κατά την περίοδο της Γαλλικής Επανάστασης, τέθηκε προς τη Συντακτική Συνέλευση από Εβραίους κατοίκους του Παρισιού, η ερώτηση για το αν πράγματι θα αντιμετωπιζόνταν πλέον ως ίσοι. Ακόμη, κατατέθηκε το αίτημα για μία ξεχωριστή μνεία για τις διακρίσεις εις βάρος τους, αφού ισχυρίστηκαν ότι στην ευρύτερη κοινωνική συνείδηση μπορεί να μην άνηκαν στην κατηγορία του ανθρώπου ακόμα και αν είχαν μετατραπεί, τυπικά, σε πολίτες. Μία από τις τοποθετήσεις τους προς την εθνοσυνέλευση μπορεί να βρεθεί σε αυτό το link : <https://www.marxists.org/history/france/revolution/1789/juifsresidansaparis.htm>.

20. Και τα σενάρια για μία παγκόσμια συνωμοσία Εβραίων δεν χάνουν ποτέ την αίγλη τους. Όπως μάθαμε στο διαδίκτυο, η λέξη «μάσκα» αποτελεί ακρωνύμιο του *Μεγάλη Απάτη Σιωνιστών Και Ανθρωποκτόνων*.

21. Η αστυνομική αντίληψη της ιστορίας αντιπροσωπεύει την πιο ακραία μορφή πολιτικής αλλοτρίωσης...: το δυσμενές γεγονός εξηγείται μόνο με την εξωτερική δράση (τη συνωμοσία)· βιώνεται (από τον άρρωστο) σα μια αναπάντεχη καταστροφή που «δεν την άξιζε». Το σύνδρομο εξωτερικής δράσης... είναι η κλινική έκφραση της εισβολής της διαλεκτικής μέσα σ' έναν πραγματοποιημένο κόσμο που δεν μπορεί να δεχτεί το συμβάν παρά μόνο σαν καταστροφή, Joseph Campbell (αναφέρεται στο Τζανφράνκο Σανγκουινέτι «Περί της τρομοκρατίας και του κράτους: πρώτη κοινωνιολογία της πρακτικής και της θεωρίας της τρομοκρατίας», Ύψιλον/βιβλία, 1982).

ПОУ СКАВЕ

ЕПИРОША

ЕПИРОША

ЕПИРОША

των συνωμοτών είναι η διαφύλαξη των μυστικών τους σχεδίων, το δικό μας κατόρθωμα δεν θα μπορούσε παρά να είναι η αποκάλυψη αυτών των σχεδίων (συνέδρια που γίνονται πίσω από κλειστές, στο ευρύ κοινό, πόρτες, κρυφές εμπορικές συμφωνίες κ.ά.), με την έννοια ότι όταν αποκτούμε πρόσβαση στα «ενδότερα» των εχθρών μας, τότε είμαστε και σε πλεονεκτικότερη θέση ν'αγωνιστούμε εναντίον τους. Συνεπώς, ξεχωριστή σημασία αποκτά η διαδικασία «διαλεύκανσης» των κρυμμένων και αόρατων διασυνδέσεων μέσω ατελείωτων ερευνών που θα οδηγήσουν τελικά σ' αυτές τις πολυπόθητες ενδείξεις για κάτι που επιμελώς δεν φανερώνεται σε κοινή θέα. Η ετεροκλητικότητα των πληροφοριών και φαινομένων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σ' αυτήν τη διαδικασία δεν αποτελεί πρόβλημα -η αντίληψη και ερμηνεία των πραγμάτων είναι τέτοια που ευνοεί την αντιφατικότητα ως ένα στοιχείο επανερμηνεύσης των ήδη κατεκτηθέντων στοιχείων. Ακόμα και η αποτυχία σ' αυτό το έργο, δηλαδή η απουσία ενοχοποιητικών στοιχείων, μπορεί να χρησιμοποιηθεί η ίδια ως ενοχοποιητικό στοιχείο -καταφεύγοντας στη δημοφιλή έννοια της «αποσιώπησης» (βλέπε τον τίτλο του κειμένου).

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι ενώ μία συνηθισμένη μομφή για όσους υιοθετούν τις παραπάνω λογικές είναι αυτή των «ανορθολογιστών» και ότι η μεθοδολογία τους βασίζεται στην υπεραπλούστευση και την παρουσίαση της πραγματικότητας με εύπεπτα στερεότυπα (πχ «οι φαρμακοβιομηχανίες εφηύραν τον ιό ώστε να μας πουλήσουν σωτηρία»), στην πραγματικότητα, από πλευράς τους γίνεται μία προσπάθεια ώστε όλο αυτό να φορέσει τον μανδύα του «ορθολογισμού» και της «έρευνας», εμμένοντας πεισματικά ότι ο δρόμος προς την αλήθεια πρέπει να περνάει μέσα από τη στρυφνότητα και την αχαλίνωτη πολυπλοκότητα: συνεχείς και άτακτες μετακινήσεις από πληροφορία σε πληροφορία, αποκαλυπτικές διασυνδέσεις με φαινομενική, παρά ουσιαστική, σημασία, αποδείξεις και τεκμήρια που μπορεί μην συνεισφέρουν σε μία συγκροτημένη αντίληψη της εκάστοτε συγκυρίας, αλλά δίνουν έναν αέρα «αυθεντίας» και ενδελεχούς αναζήτησης κλπ.

Ενδεικτικό παράδειγμα ενός λόγου που περικλείει σχεδόν κάθε χαρακτηριστικό που προαναφέραμε, αποτελεί το προπαγανδιστικό υλικό των Γονιών Απέναντι σε Εκβιασμούς, οι οποίοι σε δύο video εξηγούν πως:

Είμαστε γονείς, είμαστε ενεργοί πολίτες και δεν κρυβόμαστε πίσω από συνδικάτα ή κόμματα. [...] Δεν πιστεύουμε σε γιατρούς συνδικαλιστές, ούτε σε γιατρούς επιδοτούμενους από φαρμακευτικές με αμύθητα ποσά. Όχι σε συνδικαλιστές τηλε-γιατρούς. [...] Ξέρουμε πολύ καλά τι παιχνίδι παίζεται πίσω από την πλάτη μας. Είμαστε ενεργοί πολίτες. [...] Η γνώση απέναντι στο φόβο, η λογική απέναντι στο ψέμμα. [...] Είμαστε χιλιάδες κι είμαστε ψηφοφόροι²².

Η γενιά, λοιπόν, του ψωμί-παιδεία-ελευθερία, σου πήρε το ψωμί, κατέστρεψε την παιδεία, και τώρα είναι το τρίτο χτύπημα: η ελευθερία. Και πώς θα έρθει η νέα τάξη πραγμάτων χωρίς restart; [...] Αυτό που δεν μπορώ να καταλάβω, όμως, πραγματικά είναι πώς 10.000.000 πληθυσμός κάθεται κι υπομένει και ανέχεται 300+1. Κι επειδή ο δικός μας ο πρωθυπουργός είναι πολύ υπάκουος, για να δείξει, λοιπόν, στ' αφεντικά του πόσο καλός και υπάκουος είναι, κοιτάξτε που πήρε τα πιο αυστηρότερα [sic] μέτρα στην Ευρώπη. Ό,τι βλέπουμε, δηλαδή, στην τηλεόραση, δεν σημαίνει ότι είναι κι αληθινό. Πρέπει να κάνουμε και μόνοι μας έρευνα, να ψάχνουμε, να βρωτάμε για να βρούμε την αλήθεια²³.

22. «Γονείς Απέναντι σε Εκβιασμούς»: <https://www.youtube.com/watch?v=XP28YAQQiXs>.

23. «Όσα δεν ακούστηκαν»: <https://www.youtube.com/watch?v=Vr1FAM9vrXQ>.

Όπως μπορεί να παρατηρήσει κανείς, μόλις σε δύο αποσπάσματα και λίγες προτάσεις συναντάμε μία συμπύκνωση των περισσότερων στοιχείων που είδαμε παραπάνω: η επίκληση της ιδιότητας του ενεργού πολίτη-ψηφοφόρου (ιδιότητα που δεν μπορεί να κατέχει κάποιος μετανάστης χωρίς χαρτιά πχ), η απονομιμοποίηση άλλοτε κυρίαρχων διαμεσολαβητικών θεσμών όπως το συνδικάτο και το κόμμα, η στοχοποίηση «ύποπτων» ομάδων συμφερόντων (πχ συνδικαλιστές γιατροί), οι υποδείξεις για «κρυφές ατζέντες» και διεργασίες που γίνονται πίσω από τις πλάτες μας, οι αναφορές στην «έρευνα», τη «λογική» και τη «γνώση» ως τα κατεξοχήν ορθολογικά εργαλεία που πολεμούν το ψέμα και τον φόβο, η χρήση μανικαϊστικών διπόλων τύπου «το 99% της κοινωνίας ενάντια στην κυβέρνηση της», οι κατηγορίες προς την ίδια κυβέρνηση ότι βρίσκεται σε εντεταλμένη υπηρεσία κλπ.

II. Ζητήματα ιδεολογίας και πολιτικής στρατηγικής

Μέχρι αυτό το σημείο περιοριστήκαμε σ' ένα υποκείμενο που θα ονομάζαμε «αντιδραστικό» ή, τέλος πάντων, εχθρικό προς τα απελευθερωτικά προτάγματα. Όποια, όμως, τον τελευταίο χρόνο είχε ακόμη και επιδερμική σχέση με αυτό που ονομάζουμε «ανταγωνιστικό κίνημα», δεν θα δυσκολευόταν ν' αναγνωρίσει τα περισσότερα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά και σε αναλύσεις διάφορων πολιτικών ομάδων του λεγόμενου «ανταγωνιστικού κινήματος» -με μία προφανή (και κομβική) διαφοροποίηση όσον αφορά το εθνικό πρόσημο. Κατά τ' άλλα, κι ενώ οι αφετηρίες ή τα ιδεολογικά πλαίσια μπορεί να είναι διαφορετικά ή και αντιθετικά (η κοινωνική απελευθέρωση από τη μία, οι εθνικές φαντασιώσεις από την άλλη), βρίσκουμε παρόμοια αναλυτικά εργαλεία και μία κοινή τακτική δαιμονοποίησης του εχθρού που μας επιτρέπει να μιλάμε για μία σύγκλιση ως προς τον τρόπο που νοηματοδοτείται η κάθε φορά πολιτική και οικονομική συγκυρία²⁴. Έτσι, για παράδειγμα, η πρόσφατη (και συνεχιζόμενη) εμπειρία της πανδημίας από πολλούς έγινε αντιληπτή ως μία απόπειρα ενός παντοδύναμου κράτους-Μεγάλου Αδελφού να αποκτήσει τον ολοκληρωτικό έλεγχο πάνω στις ζωές μας, ως ένα στιγμιότυπο ενός εμπορικού πολέμου μεταξύ κρατικών οντοτήτων που μαίνεται ή και ως ένα οργανωμένο σχέδιο επίθεσης των αφεντικών απέναντι στην εργατική τάξη.

Δεν θα αναλύσουμε σ' αυτό το κείμενο μία προς μία θεωρίες σαν τις παραπάνω. Κι αυτό όχι γιατί τις θεωρούμε ανόητες ή ανάξιες σχολιασμού -αντίθετα θεωρούμε ότι μέσα τους εμπεριέχεται ένα κομμάτι της πραγματικότητας που δεν πρέπει να μπαίνει σε δεύτερη μοίρα, όπως είναι οι ενδοκαπιταλιστικοί ανταγωνισμοί, ο κρατικός προστατευτισμός σε περιόδους κρίσης, η απόκτηση πολύτιμης τεχνογνωσίας από την πλευρά των αφεντικών όσον αφορά τους τομείς του ελέγχου και της ασφάλειας κ.ά. Ακριβώς λόγω της σημασίας όλων αυτών είναι που αξίζει κανείς να ερευνήσει αν όντως μιλάμε για μία πρόβα τζενεράλε για τα κράτη-δυστοπίες του μέλλοντος ή αν τελικά το κεντρικό ζήτημα δεν είναι τόσο η επιτήρηση και ο έλεγχος των συμπεριφορών (με όρους ολοκληρωτικής εποίκησης κάθε λεπτομέρειας της ιδιωτικής ζωής) όσο η κατεύθυνσή τους προς παραγωγικές δραστηριότητες. Έχει ενδιαφέρον να εντρυφήσει κανείς στις δαιδαλώδεις και πολύπλοκες σχέσεις που χαρακτηρίζουν τους διακρατικούς ανταγωνισμούς, αν μη τι άλλο για να εκτιμήσει σε

24. Μιλάμε για *σύγκλιση* και όχι πολιτική ταύτιση, παρόλο που στους θολούς καιρούς που ζούμε, τέτοιες αντιλήψεις έχουν τη δύναμη να συναντώνται οριζόντια στο πολιτικό φάσμα. Ακόμα χειρότερα, αυτή η θολούρα έχει κάνει κάποιους να πιστέψουν ότι μπορούν να ψαρεύουν κόσμο από αυτά τα πεδία μοριακής αμφισβήτησης του παραπλανημένου προλεταριάτου που έχει «πάρει τον στραβό τον δρόμο», μέσω της πάντα λειτουργικής μεθόδου της *πολιτικής πρωτοπορίας*: αφού σε περιόδους πανδημίας/θανάτο-οικονομικής κρίσης, οι άνθρωποι τείνουν να στοχοποιούν το κράτος και τον καπιταλισμό στρεβλά και μυστικοποιημένα, οι οργανωμένες δυνάμεις θα εμφανιστούν ώστε να πολιτικοποιήσουν και να διαμορφώσουν αυτή την αμφισβήτηση προς το κράτος και το κεφάλαιο σε συνολική στράτευση εναντίον τους.

ποιο βαθμό έχουν χρεοκοπήσει οι παλιές, γνωστές πρακτικές που χαρακτηρίζουν τους εμπορικούς πολέμους (βλέπε πολιτικές προστατευτισμού που επιδοτούν εγχώρια προϊόντα, επιβάλλουν δασμούς στα ξένα κλπ και παράλληλα δεν απειλούν με ισοπέδωση ολόκληρους οικονομικούς τομείς) ώστε έπρεπε να εφευρεθεί ένας ιός για να αναθερμανθεί η όλη διαδικασία. Τέλος, είναι απαραίτητο να σχηματίσουμε μία σαφή και ρεαλιστική εικόνα για το επίπεδο και τους συσχετισμούς του ταξικού ανταγωνισμού σήμερα, γιατί κάπως έτσι ίσως συνειδητοποιήσουμε ότι η βίαιη υποτίμηση του άμεσου και έμμεσου μισθού μπορεί να επιτευχθεί και με πιο γνώριμα μέσα από τη φονικότητα ενός κατασκευασμένου ιού -βλέπε μαζικές απολύσεις, περικοπές δημόσιων δαπανών και άλλα τόσα.

Σε κάθε περίπτωση, η εμβάθυνση στα παραπάνω ζητήματα ξεφεύγει από τους σκοπούς του συγκεκριμένου κειμένου που θέλει να περιοριστεί στον εντοπισμό και την ανάλυση ενός κοινού σημείου όλων των παραπάνω περιπτώσεων: του γεγονότος ότι, ενώ τέτοιου είδους αναλύσεις βασίζονται σε στοιχεία και σε θεωρητικά εργαλεία που (όπως προαναφέραμε) επί του περιεχομένου γενικά δεν είναι αμφισβητήσιμα, φτάνουν σε συμπεράσματα που ερμηνεύουν όλα τα γεγονότα ως ενορχηστρωμένα τμήματα μιας παράστασης που διευθύνεται εξ ολοκλήρου από τα κράτη ή τα αφεντικά. Εκεί έγκειται και ο συνδυετικός κρίκος με τις προσεγγίσεις που αναλύσαμε στο πρώτο μέρος του κειμένου (των οποίων τα χαρακτηριστικά δεν θα επαναλάβουμε), αλλά με μία κρίσιμη διαφοροποίηση όσον αφορά την *αιτία* εμφάνισης. Ενώ στην πρώτη περίπτωση, αυτήν του πολιτικά ανοργάνωτου και διάχυτου υποκειμένου, οι λόγοι ροπής προς τέτοιες προσεγγίσεις θα πρέπει ν' αναζητηθούν (μεταξύ άλλων) και σε ψυχολογικά αίτια που εκπορεύονται από την εσωτερίκευση των αισθημάτων ανασφάλειας ή αδυναμίας μπροστά σε κοινωνικές αλλαγές (ένα πεδίο για το οποίο νιώθουμε ανεπαρκείς να επεκταθούμε), κάτι τέτοιο δεν μπορεί να ισχύει όταν έχουμε να κάνουμε με πολιτικά συγκροτημένες οντότητες που τις χαρακτηρίζουν κάποιοι σαφείς και διακριτοί τρόποι αντίληψης του κόσμου, ανάλυσής του και εξωτερίκευσης αυτής της άποψης προς την κοινωνία. Εδώ τα αίτια δεν εντοπίζονται πουθενά αλλού παρά στα γνώριμα πεδία της ιδεολογίας, της πολιτικής και των δεινών τους, δηλαδή στα όρια και τις αγκυλώσεις που αυτές θέτουν στην ανθρώπινη σκέψη, κάνοντάς τη να προσλαμβάνει την πραγματικότητα όχι όπως αυτή πραγματικά είναι, αλλά αλλοιωμένη μέσα από τα παραμορφωτικά της γυαλιά χάριν ενός στρατηγικού σχεδιασμού²⁵. Σε περιόδους κρίσης και καταστροφής, η ευρύτερη καχυποψία απέναντι στο κράτος και το κεφάλαιο δύναται να αναδυθεί με μαζικούς όρους. Οι άνθρωποι όμως, μπροστά στις απρόσωπες δυνάμεις του κεφαλαίου, μπροστά στην απελπισία της αίσθησης ανικανότητας να καθορίσουν τις ζωές τους, τείνουν να αναζητούν εύκολες απαντήσεις καταλήγοντας σε ερωτήματα τύπου «ποιός ωφελείται από αυτό που συμβαίνει;». Οι εύκολες αυτές απαντήσεις συνήθως οδηγούν στην καταγγελία κάποιων κρυμμένων δυνάμεων ή ελίτ που σφετερίζονται την εξουσία προς όφελός τους ή που κατασκευάζουν «συμβάντα» για να ενισχύσουν την παντοδυναμία τους. Η καχυποψία όμως, ή και η εναντίωση απέναντι στο κράτος μπορεί να γίνει και με αντιδραστικούς όρους, όπως έχουμε δει πολλές φορές στο παρελθόν. Αυτό που ισχυριζόμαστε είναι ότι είναι διαφορετικό να αντιμετωπίζεις αυτή την κοινωνική καχυποψία κριτικά προσπαθώντας να αποδομήσεις τα μυστικοποιητικά της στοιχεία και διαφορετικό να αναπαράγεις τα κεντρικά μοτίβα της εντείνοντας τον γενικευμένο διαχωρισμό της πραγματικότητας. Φυσικά, ως αίτιο για αυτή την πολιτική στρατηγική που οδηγεί

25. Η προσέγγιση της ιδεολογίας που ακολουθεί, δεν υπονοεί ότι υπάρχει μία πραγματικότητα έξω από τις ανθρώπινες κοινωνικές σχέσεις -πόσο μάλλον δεν εννοούμε ότι εμείς βρισκόμαστε σε μία πλεονεκτικότερη θέση σε σχέση με άλλους ώστε να αντιληφθούμε αυτήν την πραγματικότητα... Χρησιμοποιούμε τον όρο της ιδεολογίας με την έννοια ενός δογματικού, κλειστού συστήματος ιδεών που εκκενώνει τη σκέψη μας από την κριτική της ιδιότητα, μας στερεί τη δυνατότητα παραγωγής πρωτογενούς σκέψης, αποφεύγει σαν ο διάλογος το λιβάνι τον κριτικό αναστοχασμό και βολεύεται με ρουτινιάρικες, επεξεργασμένες «αλήθειες».

στην πολιτική παρέμβαση με όρους θεάματος, μέσα από «σκανδαλώδεις αποκαλύψεις» και ιντριγκαδόρικες «αποκαλυπτικές» λαϊκιστικές ατάκες, αναγνωρίζουμε και την αναγκαιότητα στρατολόγησης νέων μελών που αποτελεί δομική πρακτική κάθε οργάνωσης που αποβλέπει στο να καθοδηγήσει ή να οργανώσει τις μάζες.

Ξαναγυρνώντας στο αρχετυπικό παράδειγμα της Γαλλικής Επανάστασης, ο λόγος που τα σενάρια για συνωμοσίες Εβραίων ή για τη δράση μυστικών λεσχών γνώρισαν τέτοια άνθιση, δεν ήταν άλλος από το ότι κατ' αυτόν τον τρόπο μία εκπεσούσα αριστοκρατική τάξη, βυθισμένη μέχρι το μεδούλι σε δολοπλοκίες και μηχανορραφίες, εθελουφλούσε μπροστά στη δική της αδυναμία και ανικανότητα να διατηρήσει την πολιτική εξουσία. Οι υφιστάμενες κυρίαρχες αφηγήσεις αδυνατούσαν να συλλάβουν το πρωτόγνωρο της επανάστασης, κι έτσι η κατασκευή και στοχοποίηση διακριτών, μικρών ομάδων «εχθρών» (για τις οποίες υπήρχε και η ελπίδα ότι θα εξουδετερώνονταν ευκολότερα σε σχέση μ' ένα μαζικό κίνημα) και οι θεωρίες περί ύπαρξης παντοδύναμων δολοπλοκίων ήταν ένας πρόσφορος τρόπος ικανοποίησης των αυταπατών μίας ηττημένης τάξης που χαρακτηριζόταν από μία αντίληψη της πολιτικής αποκλειστικά με όρους χειραγώγησης και επιρροής, και από μία πλήρη άρνηση και περιφρόνηση ως προς τη συμμετοχή των κατώτερων στρωμάτων στην πολιτική και κοινωνική ζωή.

Πολλά-πολλά χρόνια αργότερα στην ίδια χώρα, όταν αυτή συνταρασσόταν από μία πρωτόγνωρη «έφοδο στον ουρανό» χιλιάδων νεολαίων, φοιτητριών κι εργατών, τα παραμορφωτικά γυαλιά δεν τα φορούσε η (τότε κυρίαρχη) αστική τάξη (η οποία, απεναντίας, μάλλον αντιλήφθηκε πολύ καλά με τι είχε να κάνει και η απάντησή της ήταν το ίδιο πολυσχιδής και μακρόσυρτη με την επίθεση που δέχτηκε), αλλά γκρουπούσκουλα αριστερών, ορκισμένων στα δικά τους «ιερά κείμενα». Όπως θυμάται ένας Ιταλός αυτόνομος που βρέθηκε εκείνο τον Μάη στο κέντρο του Παρισιού:

Οι μαοϊκοί της UJC έφτασαν σε θέσεις παραληρηματικές: αφού το «επαναστατικό υποκείμενο» είναι η εργατική τάξη, το φοιτητικό κίνημα πρέπει να μποϊκοταριστεί. Δεν περιορίστηκαν, όπως οι Ιταλοί ομόλογοί τους, να αποθαρρύνουν τις συγκρούσεις στους δρόμους, αλλά, ξεκινώντας από μια δογματική κοινωνιολογική ανάλυση (οι φοιτητές σαν «μικροαστοί»), έφτασαν να υιοθετήσουν μια απίστευτη θεωρία, σύμφωνα με την οποία το κίνημα ήταν αποτέλεσμα προβοκάτσιας: ο στόχος αυτής της αντιδραστικής συνωμοσίας ήταν η αποτυχία της ειρηνευτικής συνδιάσκεψης για το Βιετνάμ, που γινόταν εκείνες τις μέρες στο Παρίσι²⁶.

Τα επόμενα χρόνια (στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό) αρκετά δημοφιλής ήταν και η πρακτική της *προβοκατορολογίας* για εκείνες τις αριστερές δυνάμεις που θέλησαν να συκοφαντήσουν ή να διαχωριστούν από υποκείμενα των οποίων οι συγκρουσιακές πρακτικές ξέφευγαν απ' τα όρια της νομιμότητας. Εκκινώντας από τα Ιουλιανά του '65, διαμέσου του Πολυτεχνείου (και των επετείων του) και φτάνοντας μέχρι τις φοιτητικές κινητοποιήσεις του '06-'07 και τον Δεκέμβρη του '08, η ίδια φρασεολογία αναδύεται κάθε φορά που «κουκουλοφόροι αμαυρώνουν τις λαϊκές κινητοποιήσεις» ή «δικαιολογούν με τις πράξεις τους την αστυνομική καταστολή και τρομοκρατία». Αντίστοιχη αντιμετώπιση είχε και το φαινόμενο της οργανωμένης ένοπλης πάλης, που αντί ν' αναγνωριστεί ως ένα σύμπτωμα της κρίσης ταυτότητας που γνώρισε το σύνολο των μαρξιστικών-λενινιστικών οργανώσεων στα τέλη της δεκαετίας του '60, ήταν πολύ πιο βολική η υιοθέτηση ενός λόγου που μιλούσε για «πράκτορες» (κατά προτίμηση ξένης προέλευσης και ακόμα προτιμότερα αμερικανικής) και δράσεις που είχαν ως αποκλειστικό στόχο τον «αποπροσανατολισμό» του

26. Oreste Scalzone «Η κόκκινη διετία 1968-1969» (Ελευθεριακή Κουλτούρα, 2019).

λαού από τα πραγματικά του προβλήματα.

Ακόμα πιο πρόσφατα, κατά τη διάρκεια του κινήματος ενάντια στη λιτότητα (2008-2012), διάφορες αριστερές αλλά και δεξιές τάσεις προσωποποίησαν τις ευθύνες για τη δημιουργία της κρίσης σε ζήτημα κακών διαχειριστών²⁷. Τόσο τοπικά εντός του κινήματος, όσο και παγκόσμια, αρθρώθηκε η άποψη ότι η κρίση είναι αποτέλεσμα της «απληστίας των κακών τραπεζιτών» και των εταιριών επενδύσεων (αντί για μία γενικευμένη κρίση του κεφαλαίου που προέκυψε *και* από τους αγώνες μας), κάτι που προωθούσε (αλλά και πήγαζε από) μία ατζέντα με ξεκάθαρα διαταξικές/πατριωτικές θέσεις που υπόσχονταν μία «επίλυση» της κρίσης μέσω της εκλογικής αντιπροσώπευσης. Συγκεκριμένα στο ελληνικό παράδειγμα στοχοποιήθηκε το γερμανικό κράτος και οι διεθνείς τοκογλύφοι που καταπιέζουν τη χώρα, κι έτσι οι όποιοι διεκδικητικοί αγώνες μετατράπηκαν σε ζήτημα εθνικής ανεξαρτησίας, συνενώνοντας για άλλη μία φορά τη δεξιά και την αριστερά και εκλέγοντας ως κυβέρνηση δύο κόμματα ικανά να αντιπροσωπεύσουν αυτόν τον εθνολαϊκισμό (ΣΥ. ΡΙΖ.Α.-ΑΝ.ΕΛ.).

Αυτό που πρέπει να γίνει κατανοητό σε σχέση με τα παραπάνω (ενδεικτικά μόνο) παραδείγματα, είναι ότι η θεμελίωση αυτών με «στοιχεία», «αποδείξεις» ή «ενδείξεις», είναι απλά μία *επίφαση εγκυρότητας*. Ο πραγματικός λόγος, το μόνο ζητούμενο είναι και ήταν πάντα η αυτάρεσκη, κοντόφθαλμη και ιδεολογική υιοθέτηση του δόγματος «ό,τι είπαμε ισχύει». Οτιδήποτε αποδομεί τα θέσφατά μας, οτιδήποτε θέτει υπό αμφισβήτηση τα δοκιμασμένα εργαλεία μας, θα πρέπει να μπει στο κρεβάτι του Προκρούστη και με το ζόρι να ερμηνευθεί με βάση ένα ήδη-έτοιμο δοσμένο συμπέρασμα. Αντί τα αναλυτικά μας εργαλεία να μας χρησιμεύουν ώστε ν' αντιλαμβανόμαστε με κριτικό τρόπο την πραγματικότητα, τελικά η θεωρητική μας περιχαράκωση και η εμμονή για αυτοεπιβεβαίωση-με-κάθε-κόστος μάς κάνει να εγκαταλείψουμε την πραγματικότητα για να διασώσουμε τα θεωρητικά σχήματα και τις θέσεις μας. Η παρουσίαση και επαλήθευση κατεκτημένων ιδεολογιών παραμένει το μοναδικό ζητούμενο για όσους ακόμα και η επαφή με μία πραγματικότητα που αλλάζει με δραματικό τρόπο από μέρα σε μέρα, δεν μπορεί να τους απαλλάξει από τις προκαταλήψεις τους, γιατί αυτές οι ίδιες έχουν επιτύχει να καθορίσουν τον τρόπο με τον οποίο αυτοί έρχονται σ' επαφή με αυτήν.

III. Κι εμείς;

Στο κείμενο αυτό δεν επιχειρήσαμε ν' «αποδομήσουμε» θεωρίες συνωμοσίας ή τις εκφράσεις του σύγχρονου λαϊκισμού, αλλά να κατανοήσουμε τις συνθήκες εμφάνισής τους, καθώς και τη δημοφιλία τους. Είδαμε τα βασικά χαρακτηριστικά που τις διακατέχουν, είτε από «αντιδραστική», είτε από «απευλευθερωτική» σκοπιά, καθώς και τις βασικές διαφορές τους. Αυτό που μένει είναι να γίνει ακόμα πιο ξεκάθαρο το γιατί τις θεωρούμε έναν ανεπαρκή τρόπο ερμηνείας της πραγματικότητας, καθώς και τι αντιπροτάσσουμε στη θέση τους.

Πρώτα απ' όλα, ολόκληρη η κριτική μας δεν αναιρεί το γεγονός ότι όντως έχουν υπάρξει σκευωρίες ή ότι ολιγομελείς ομάδες μπορούν ν' ασκούν διαφόρων ειδών εξουσίες επηρεάζοντας συγκεκριμένους τομείς μέσα σε μια κοινωνία (από ρουφιάνους σε πορείες μέχρι χρηματοδοτήσεις κυβερνητικών στελεχών από οικονομικούς οργανισμούς για προώθηση συγκεκριμένων συμφερόντων κλπ). Υπάρχει, όμως, σημαντική διαφορά ανάμεσα στην παραδοχή μίας ενδεχομενικής ύπαρξης ή προσπάθειας επιβολής οργανωμένων σχεδίων,

27. Για το κίνημα ενάντια στη λιτότητα μέχρι και την εκλογή του ΣΥ.ΡΙΖ.Α., βλέπε και το κείμενο «*Την πάσα ελπίδα αφήστε όσοι περνάτε*», Ο Τυφλοπόντικας #01, 2015.

επίσημων ψευδών ή αλλοιωμένων πραγματικοτήτων και στη βεβαιότητα ότι μια κοινωνία ή ένας ολόκληρος κόσμος τηλεκατευθύνονται από τις βουλήσεις κάποιων λεσχών, μυστικών οργανώσεων και σκοτεινών κύκλων. Με άλλα λόγια, αυτό που έχει σημασία δεν είναι να πασχίζουμε ν' αποδείξουμε ότι αποφάσεις λαμβάνονται και κεκλεισμένων των θυρών ερήμην μας, αλλά να προβληματιζόμαστε με τον τρόπο που τέτοιες θεωρίες διαχέονται στον κοινωνικό ιστό, τι διαύλους επικοινωνίας αναπτύσσουν, τι ρόλους αναπαράγουν, πώς διαμορφώνουν, τελικά, την ανθρώπινη αντίληψη.

Για εμάς είναι αρκετά ξεκάθαρο ότι όσο περισσότερος χώρος δίνεται σε θεωρίες που θέλουν τον κόσμο ένα καλοκουρδισμένο ρολόι στα χέρια μιας μειοψηφίας ή που ισχυρίζονται ότι οι ίντριγκες είναι ο καταλυτικός παράγοντας που επηρεάζει τη διεθνή πολιτική σκακιέρα, τόσο πιο πολύ παραλύεται κάθε κινηματική δυναμική και τονίζεται η αδυναμία του ανθρώπου ν' αλλάξει συνολικά την πραγματικότητα. Όταν ως πηγή της συλλογικής δυστοπίας υποδεικνύεται ένας μονο-αιτιακός αναγωγισμός προς τους «υπεύθυνους» και τους «κυρίαρχους», τόσο το άτομο θα θεωρείται παίγνιο δεσμών και θεσμών και θα οδηγούμαστε σε μια στάση παθητικότητας και αδράνειας, αφού είναι πολύ δύσκολο έως αδύνατο ν' αλλάξουμε μία προαποφασισμένη κατάσταση πραγμάτων. Μέσα σε τέτοια συμφραζόμενα, η κοινωνία εκπίπτει στην αυτο-θυματοποίησή της και αυτό που τη χαρακτηρίζει είναι, τελικά, μία θρηνητική κουλτούρα απέκδυσης ευθυνών, απάθειας και μοιρολατρίας. Ακόμα κι όταν η ανάγκη οργάνωσης κι εναντίωσης σ' αυτήν την κατάσταση καταφέρνει να διατυπωθεί, αυτό αφορά όσους κι όσες καταφέρνουν ν' ανακαλύψουν αυτήν την τρομακτική αλήθεια. Έτσι, αυτό το σχήμα ωθεί στην αναγκαιότητα ύπαρξης μία πρωτοπορίας που θα αποκαλύψει την αλήθεια στα «πρόβατα», αλλά και θα ωθήσει στην οργάνωση των ανθρώπων σε αυτήν, έτσι ώστε να μπορέσουν να αντιδράσουν. Η καταγγελία των «υπεύθυνων» (πχ γιατροί) για τη συσκότιση της πραγματικής κρίσης, τείνει να επεξηγεί τα βάσανα της εργατικής τάξης και να τα κάνει ερμηνεύσιμα με απλοϊκό τρόπο, κι επειδή γίνεται γνωστή η αιτία τους, καθίσταται δυνατή η δράση ώστε αυτά να εξαλειφθούν. Συνεπώς, τέτοιες αφηγήσεις μπορούν να ξαναδώσουν εμπιστοσύνη σε εκείνους που τις πιστεύουν, να τους παρέχουν λόγους δράσης αλλά και ηγέτες (αυτούς που τους αποκάλυψαν την αλήθεια). Ο ηγέτης-αποκαλυπτής στη συγκεκριμένη περίπτωση μπορεί να είναι και μία ομάδα, και σε αυτό το σημείο είναι που βρίσκεται μπροστά μας ξανά το φάντασμα της λενινιστικής πρωτοπορίας.

Όπως εύλογα καταλαβαίνει κανείς από τα παραπάνω, αν τελικά γίνεται η παραδοχή ότι ο ρους της ιστορίας αλλάζει, αυτή αναγάγεται αποκλειστικά σε μία δράση *ατόμων*· ατόμων με την έννοια ότι η λέσχη Bilderberg, για παράδειγμα, αποφασίζει για την οικονομική τύχη της Ελλάδας ή ο Bill Gates για την εξέλιξη του κορονοϊού ή οι διευθυντές των φαρμακευτικών για το ξέσπασμα της πανδημίας. Ε λοιπόν, κανένα τέτοιο άτομο ή ομάδα ατόμων δεν είναι το υποκείμενο της ιστορίας. Γιατί (παραφράζοντας ένα κλασικό γνωμικό) αυτό το υποκείμενο μπορεί να είναι μόνο *η ίδια η μαχόμενη, καταπιεσμένη τάξη*. Συνεπώς, ένα βασικό πρόβλημα με όλες αυτές τις θεωρήσεις είναι ότι μυστικοποιούν την ίδια την καπιταλιστική σχέση, συγχέουν κοινωνικές διεργασίες που θα έπρεπε να ερμηνεύονται ως απόρροια συγκρούσεων στο εσωτερικό των κοινωνικών σχηματισμών με ραδιουργίες μικρών, κλειστών ομαδοποιήσεων. Κατασκευάζουν και στοχοποιούν φανταστικούς εχθρούς ή «άπληστες ελίτ» ως τους υπεύθυνους για τις καταστροφές που προκαλεί η καπιταλιστική μηχανή, ενώ ξέρουμε πολύ καλά ότι αυτή η μηχανή είναι *σπρόσωπη*, δίχως χειριστή να την κινεί κατά βούληση. Κι όταν αναφερόμαστε σε «πρόσωπα» (αφεντικά, μπάτσοι, πάσης φύσεως εξουσιαστές κλπ), γνωρίζουμε ότι μιλάμε για προσωποποιήσεις οικονομικών κατηγοριών, για ρόλους, σχέσεις, δικαιώματα νομής κλπ. Αυτό, στην ουσία, είναι που μας διαχωρίζει κι απ' όλους αυτούς που τρέφουν αυταπάτες ότι μία αλλαγή στο πολιτικό

προσωπικό μπορεί να κατευθύνει τις ζωές μας προς όπου αυτό επιθυμεί, οδηγώντας σε λογικές «μικρότερου κακού» όσον αφορά τις εκλογικές διαδικασίες για παράδειγμα.

Για να επιστρέψουμε όμως, στην αρχή του κειμένου, αν ισχύει ότι *όπου ξέρουν λίγα, υποψιάζονται πολλά*, τότε χρέος μας δεν πρέπει να είναι το να υποψιαστούμε όσο περισσότερο γίνεται, αλλά *το να φροντίσουμε να γνωρίζουμε πολλά*. Τον τελευταίο χρόνο είδαμε με σκληρό τρόπο τις επιπτώσεις της γενικευμένης αποδοχής μιας αυθύπαρκτης, απυρόβλητης και αυτοεπιβεβαιωτικής φύσης της διαχωρισμένης γνώσης -καθιστώντας μας σχεδόν άχρηστες στο να διερωτώμαστε έστω κριτικά απέναντι στις τεχνοεπιστήμες του κεφαλαίου. Αν κάτι μοιάζει επιτακτικό όσο ποτέ, αυτό είναι όσα επηρεάζουν άμεσα τις ζωές μας και έμειναν για καιρό έξω από το στόχαστρο της κριτικής αμφισβήτησης (η βιομηχανία και οι ιδεολογίες της υγείας, ο ρόλος της ιατρικής και των εργαζομένων σε αυτήν κλπ) να ξαναμπούνε, όχι με όρους καχυποψίας, αλλά αμφιβολίας. Όχι πορευόμενοι μόνοι σ' έναν φανταστικό κόσμο στον οποίον ξεφυτρώνουν παντού εχθροί, αλλά ψάχνοντας (και δίνοντας) στηρίγματα σε μέρη που κάποιιοι τα βλέπουν σαν εκκολαπήτριά βιο-εξουσιαστών, κι άλλες σαν χώρους εκμετάλλευσης και κυριαρχίας. Τέλος, όχι παριστάνοντας τους «ατρόμπτους» απέναντι στους φόβους που μοιάζουν να μας πνίγουν, αλλά προσπαθώντας να τους αναγνωρίσουμε, να αναλύσουμε την προέλευσή τους, ανοίγοντας τον δρόμο σε μία αντίληψη του κόσμου, της ιστορίας και του ανταγωνισμού που θα μας βοηθήσει ν' αναμετρηθούμε μαζί τους και να τους πολεμήσουμε.

Βρισκόμαστε λοιπόν, πιο κοντά σε απόψεις που ακόμα και σε περιόδους κρίσης ή καταστροφής, προσπαθούν να θέσουν το σύνολο της σχέσης του κεφαλαίου στην επιφάνεια, που δεν αφήνουν πίσω συναισθήματα και πλευρές της ζωής μας χάριν της πολιτικής εναντίωσης προς το κράτος. Που δεν θυσιάζουν την υγεία μας χάριν της τυπικής ελευθερίας, ή την ελευθερία χάριν της υγείας μας. Που δεν χωρίζουν την πραγματικότητα σε διακριτές σφαίρες ή το προσωπικό από το πολιτικό και που δεν κατασκευάζουν επαναστατικά υποκείμενα. Γνωρίζουμε ότι το κράτος πάντα θα προσπαθεί είτε να μας καταστείλει είτε να μας ενσωματώσει μέσα από την αντιφατική δικαίωση των αγώνων μας. Παρόλα αυτά, πιστεύουμε ότι τα αιτήματα και οι διεκδικήσεις μας δύνανται να κυοφορούν βαθύτερες αρνήσεις, όπως και την ικανοποίηση των αναγκών μας κόντρα στις επιταγές του κεφαλαίου. Εμπνεόμαστε λοιπόν και από ιστορικά παραδείγματα συλλογικότητας όπως η Πολιτική Επιτροπή των Εργατών του Porto Marghera²⁸ και από το κίνημα της ιταλικής αυτονομίας, που προσπάθησαν να θέσουν στο προσκήνιο τους διαφορετικούς τρόπους που μας *βλάπτει* η σχέση του κεφαλαίου. Από τη βλαβερότητα της καπιταλιστικής εργασίας που καταστρέφει και την υγεία μας, μέχρι την καταστροφή του περιβάλλοντος, από τον εκτοπισμό μας από τις γειτονιές και τον δημόσιο χώρο μέχρι και τους έμφυλους διαχωρισμούς, τις αόρατες εργασίες και τη βία που αυτοί αναπαράγουν. Η εκμετάλλευση, οι σχέσεις εξουσίας και οι καταναγκασμοί υπάρχουν σε όλο το μήκος και πλάτος της ζωής και των εμπειριών μας, όπως άλλωστε και τα πεδία αγώνα. Στο χέρι μας είναι να τα αναδείξουμε ως τέτοια, αλλάζοντας τις ζωές μας, κόντρα σε όσους μιλάνε για στημένα ή χαμένα παιχνίδια, που θέτουν την αναγκαιότητα των ειδικών της πολιτικής που θα αποκαλύψουν κάποια σκοτεινή αλήθεια, η οποία θα αλλάξει τον κόσμο.

28. Στις αρχές της δεκαετίας του '70 οι εργάτες που δούλευαν στο πετροχημικό εργοστάσιο στο Porto Marghera, μετά από δεκάδες δηλητηριάσεις εργατών, έκαναν σκληρές απεργίες ενάντια στην επιβάρυνση της υγείας τους, που οδήγησαν μέχρι και στη συνολική παύση της λειτουργίας του εργοστασίου. Επιπλέον, διεκδίκησαν από την εταιρία να κλείσει το εργοστάσιο αλλά να πληρώνει κανονικά τους μισθούς τους, μέχρι να επανασχεδιαστεί έτσι ώστε να μην τους προκαλεί προβλήματα υγείας. Τέλος, η Πολιτική Επιτροπή των Εργατών του Porto Marghera έθεσε το ζήτημα της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, ως άμεσα αλληλοσχετιζόμενο με την επιβάρυνση της ανθρώπινης ζωής μέσα από την εργασία, αναδεικνύοντας το ζήτημα της καταστροφής της φύσης εντός του κινήματος της ιταλικής αυτονομίας.

Βιβλιογραφία

- Γαβριηλίδης, Α. (2007), *Η αθεράπευτη νεκροφιλία του ριζοσπαστικού πατριωτισμού: Ρίτσος-Ελύτης-Θεοδωράκης-Σβορώνος*, futura.
- Ηλιαδέλη, Α. (2010), *Ο συνωμοσιολογικός λόγος στο ελληνικό πολιτικό σύστημα: οι πυρκαγιές του 2007, η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση και η λέσχη Μπίλντερμπεγκ* (διπλωματική εργασία).
- Καραμπελιάς, Γ. (1986), *Ένοπλη πάλη και εναλλακτικό κίνημα*, Κομμούνα.
- Ραφαηλίδης, Β. (2010), *Νεοελληνική ιστορία της αρχαίας Ελλάδας: από την ελληνική αρχή στην αρχή της ελληνικής παρακμής*, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.
- Πολιτική Επιτροπή των Εργατών του Porto Marghera, (2021), *Ενάντια στη Βλαβερότητα*, blog Alerta Comunista.
- Σανγκουινέτι, Τζ. (1982), *Περί της τρομοκρατίας και του κράτους: πρώτη κοινολόγηση της πρακτικής και της θεωρίας της τρομοκρατίας*, Ύψιλον/βιβλία.
- Συλλογικό έργο, (2012), *Κόκκινες σελίδες 3, Porto Marghera (Βενετία): η άρνηση της εργασίας*, Λέσχη Κατασκόπων του 21^{ου} αιώνα.
- Τζάκομπυ, Ρ. (2009), *Διαλεκτική της ήττας: περιγράμματα του δυτικού μαρξισμού*, Νησίδες.
- Φάμπρικα Υφανέτ, (2019), *Θρέφοντας εθνικισμούς: μακεδονικό ζήτημα, συγκυρία και ένας κινηματικός απολογισμός*.
- Χάινριχ, Μ. (2017), *Το Κεφάλαιο του Καρλ Μαρξ: εισαγωγή στους τρεις τόμους*, futura.
- Autonome Antifa, (2012), *Επιτροπές κατοίκων: κατάδυση στο μέλλον του ελληνικού φασισμού*.
- Benjamin, W. (2014), *Θέσεις για τη φιλοσοφία της ιστορίας*, Λέσχη Κατασκόπων του 21^{ου} αιώνα.
- Scalzone, O. (2019) *Η κόκκινη διετία 1968-1969*, Ελευθεριακή Κουλτούρα.
- Περιοδικό Το Διαλυτικό.
- Περιοδικό Τα Παιδιά της Γαλαρίας.
- Περιοδικό Το Τραίνο.
- Περιοδικό Ο Τυφλοπόντικας.
- Περιοδικό Aufheben.
- Περιοδικό Sarajevo.
- <https://bestimmung.blogspot.com/>
- <https://eagainst2010.wordpress.com/>
- <http://www.epicuros.gr/index.html>
- <http://www.iospress.gr/>
- <https://nomadicuniversality.com/>
- <https://thepressproject.gr/>
- <https://voidnetwork.gr/>

